

ON İKİNCİ KALKINMA PLANININ HUKUK EĞİTİMİNE YÖNELİK GETİRMEYİ PLANLADIĞI YENİLİKLERİN BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDAN NİTELİKLİ EĞİTİM KAPSAMINDA İNCELENMESİ

***Serra Secem ÇİMEN**

İnsanlığın 2030'a kadar ulaşması beklenen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından biri olan nitelikli eğitim, gerçekleştirilebilmesi halinde etkili öğrenme teknikleri ışığında; araştırmacı, geliştirici ve girişimci bir nesille birlikte bizlere müspet ve sosyal bilimlerde daha ileri, insan haklarına ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı, daha adil ve barışçıl yeni bir dünya sunacaktır. Nitelikli bir eğitime sahip vatandaşların bulunduğu ülkede nitelikli işgücünün artmasıyla ekonomik kalkınma sağlanır ve bununla birlikte toplumun refah seviyesi yükselim gösterir. Ülkemiz açısından ise 12. Kalkınma Planı çerçevesinde yapılacak olan yeniliklerin nitelikli eğitime yeni bir dinamizm getirmesi ön görülmektedir. 12. Kalkınma Planı'nın 227. maddesinde de değinildiği üzere eğitim sisteminde kaydedilen iyileşmelere rağmen bölgeler ve okullar arasındaki başarı düzeyi farklılıkları önemini korumayı devam etmiştir. Öğrenme ortamlarının niteliğinin eşitlik ve hakkaniyet çerçevesinde iyileştirilmesi, öğretmen yetiştirme ve geliştirme sisteminin yeterlilikler esas alınarak geliştirilmesi, eğitim faaliyetlerinin izleme ve değerlendirilmesinde etkinliğin artırılması, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kaliteyi artıracak şekilde eğitime entegrasyonun geliştirilmesi, öğrencilerin ve eğitimcilerin dijital yeterliliklerinin yükseltilmesi, eğitim sisteminin olası krizlere karşı cevap verebilirliğinin artırılması ve ölçme değerlendirme sisteminin esnek şekilde tasarlanması ihtiyacı da devam etmektedir. Yine 254. madde gereğince bu gelişmelere bağlı olarak eğitimde gerekli bilgi ve becerileri öğretmeye odaklanmak yerine, bilgiyi en doğru yerden elde etme becerilerinin kazandırılması öne çıkacaktır. Analitik, sistematik, eleştirel düşünme, karar alma, sorun çözme, etkin iletişim kurabilme, çevreyle uyum becerisi ve liderlik gibi yetkinlikler edinilmesinin gelecekte daha çok önem kazanacağı öngörülmektedir. Eğitimin genelinde, dijital teknolojilerin ileri düzeyde kullanımı, kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri, sanal ve artırılmış gerçeklik ve yapay zekâ uygulamaları yaygınlaşırken bireyin yetişmesinde yüksek donanımlı öğretmenlik ve yönderlik ile sosyal etkileşim önemini artırarak koruyacaktır. Geleceğin eğitim uygulamaları erişilebilirlik, çeşitlendirme ve kişiselleştirme üzerine odaklanacak, eğitim müfredatı yeni bilgi ve becerilerinin geliştirilmesini öncelendirecektir. Bir diğer önemli madde olan 658. Madde ise tüm bireylerin kapsayıcılık ilkesi esasında nitelikli bir eğitime ve hayat boyu öğrenme imkanlarına eşit şartlarda erişimi sağlanarak akademik, sosyal ve mesleki becerilerinin uluslararası standartlara uygun bir şekilde geliştirilmesi, analitik düşünme, finansal okuryazarlık, işbirlikçi çalışma ve liderlik alanlarında yetkinlik sahibi olmalarının sağlanması, milli, manevi, ahlaki, insani ve toplumsal değerleri içselleştirmiş, ait olduğu aile ve topluma sorumluluk sahibi olarak yetişmelerinin temel amaç ve temel eğitim hedefi olduğunun altını çizmektedir. Nitelikli eğitimin; her yaş grubundan birey için ırk, dil, din, cinsiyet, etnik köken, sosyoekonomik durum ayırmaksızın fırsat eşitliğini sağlayarak rahatlıkla erişilebilir olması hem Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları hem de 12. Kalkınma Planı'nın hedefleri doğrultusunda büyük önem arz etmektedir. Bu yönde yapılacak olan planlamaları incelediğimizde eğitimde yenilikçi yaklaşımlarla birlikte bilgiye teknoloji aracılığıyla daha kolay erişim imkânı sağlanarak sistematik ve kaliteli bir eğitim sürecine girilmesi planlanmaktadır. Okul öncesi eğitimden başlamak üzere yüksek öğretime kadar eğitimin her aşamasında beklenen bu gelişmelerin kamuya ve milli gelirlerin istikrarla büyümesine hızla etki edeceği düşünülmektedir.

İlk kez T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1963-1967 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ocak 1963'te yürürlüğe girmiştir. Millî tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararına, gerektirdiği önceliklerle yöneltmek ve iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek üzere Birinci Beş Yıllık (1963- 1967) Kalkınma Planı hazırlanmıştır. Bu noktada geçmişten bugüne kalkınma planları Türkiye'nin 60 yıllık planlama deneyimiyle dünyadaki eğilimleri, risk ve belirsizlikleri dikkate alarak ve kaynaklarını en iyi biçimde kullanarak potansiyelini daha yüksek seviyelere taşıyabileceği, orta ve uzun vadede küresel düzeyde

etkili bir aktör olma hedeflerini içeren temel politika belgesi niteliğini korumaktadır. On İkinci Kalkınma Planı 1396 Karar numarasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 31.10.2023 tarihli 15'inci birleşiminde onaylanmıştır. Söz konusu plan “Türkiye Yüzyılında çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, ileri teknolojiye dayalı yüksek katma değer üreten, geliri adil paylaşan, istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye” vizyonuyla hazırlanmıştır.

On İkinci Kalkınma Planı; “istikrarlı büyüme, güçlü ekonomi”, “yeşil ve dijital dönüşümle rekabetçi üretim”, “nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum”, “afetlere dirençli yaşam alanları, sürdürülebilir çevre” ve “adaleti esas alan demokratik iyi yönetim” olmak üzere beş ana eksenden oluşmaktadır. Adaleti esas alan demokratik iyi yönetim başlığı altında hukuk fakültelerindeki eğitime yönelik politika ve tedbirleri incelediğimizde On İkinci Kalkınma Planı'nın hukuk eğitimine yönelik getirmeyi planladığı yenilikler için söz konusu şu maddeler dikkat çekmektedir:

921. madde

921. Hukuk eğitiminin kalitesi artırılabacaktır.

921.1. Hukuk fakültelerine girişte aranan başarı sıralaması aşamalı olarak yükseltilecektir.

921.2. Etkili bir öğrenim metodu olarak hukuk klinikleri hukuk fakültelerinde yaygınlaştırılacaktır.

921.3. Hukuki dayanak oluşturma ve hukuk yöntem biliminin tüm hukuk fakültelerinde zorunlu ders haline getirilmesi sağlanacaktır.

921.4. Hukuk eğitiminin kapsamı ve süresi gözden geçirilecektir.

921. maddeyi ve alt başlıklarını nitelikli eğitim kapsamında da ele almamız gerekmektedir. İlk olarak 921.maddeyi incelediğimizde, hukuk fakültesi öğrencilerinin üniversitelerindeki akademisyen hocaları tarafından aldıkları teorik eğitimlerin mezun olduktan sonra pratikte karşılaştıklarıyla ayrışması sebebiyle adaptasyon zorlukları çektiklerini gözlemlemekteyiz. Teori ve pratiğin bu yönlü ayrışmasıyla yönümüzü 921.2. madde olan hukuk kliniklerine çevirebiliriz. Hukuk kliniği, hukuk eğitimi alan öğrencilere, meslek hayatlarında karşılaşılabilecekleri hukukî uyumsuzlukları çözerken öğrendikleri teorik ve soyut bilgileri somut olaya nasıl uygulayacaklarını ve bu uyumsuzlukları, adalet ve hakkaniyet çerçevesinde nasıl çözümleneceklerini kapsamına alan bir terimi ifade etmektedir. Soyut bilgilerini somut olaya uyarlayamayan ve ezberci bir metotla ilerleyen öğrencilerin bilgilerinin kalıcılığının pek mümkün olmadığı görülmektedir. Hukuk klinikleri uygulamaları dünya genelinde yaygınlaştığı gibi ülkemizde de birçok üniversitede faaliyete geçirilmeye başlanmıştır. Adalet Bakanlığı ve barolar ile ortak yürütülen bu uygulamanın hukuk eğitimine yeni bir soluk getirmesi hedeflenmektedir. Öğrencilerin doğrudan katılım sağlayabildikleri bu programda aile içi şiddetle mücadele, arabuluculuk, tüketici hukuku, fikri sınai haklar gibi farklı konular ele alınmaktadır. Gelecekte hukukun farklı alanlarında çalışacak olan öğrencilerin, meslek hayatlarından önce kanunlarda öğrendiklerinin somut olaylar ekseninde uygulamalarıyla tanışmaları eğitim kalitesine ve öğrenci donanımına büyük katkılar sağlayacaktır. Aynı zamanda bu uygulama hem öğrencilerin mesleki gelişimi açısından hem de maddi yeterliliğe sahip olamayan vatandaşların gerekli hukuki bilgilere ulaşımı açısından çift taraflı avantaj sağladığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Yine hukuk fakültesi lisans öğrencilerine verilen hukuk eğitiminin niteliğine arttırmaya yönelik uygulanabilecek bir adım da metodoloji eğitimleridir. Metodoloji eğitimleri, öğrencilerin hukuk mesleklerine olan bilgi ve yeterliklerini arttırırken gelecekte tercih etmeyi planladıkları mesleğe kendilerini entegre edebilmeleri için daha etkili bir yöntem sağlayacaktır. Bu açıdan On İkinci Kalkınma Planı 921.3 kapsamında değinilen hukuki dayanak oluşturma ve hukuk yöntem biliminin tüm hukuk fakültelerinde zorunlu ders haline getirilmesi ibaresi ışığında fakültelerde zorunlu ders niteliğinde olması halinde öğrencilerin bilgilerinin sistematikleştirmek ve pratikleştirmek açısından büyük avantaj sağlayacaktır. Bu sayede öğrencilerin araştırma yapma, yorum yapabilme ve analiz yeteneklerini daha hızlı geliştirmeleri hedeflenecektir.

Yine hukuk fakültesi öğrencilerinin ve akademisyenlerinin perspektifinden en büyük problemlerden biri de eğitimin kapsamı ve süresidir. 921.4 maddesinden hareketle hukuk eğitiminin kapsamı ve süresinin gözden geçirilmesi ibaresi ışığında derslerin kapsamında ve müfredatta değişikliklere gidilmesi ve daha etkili bir yol haritası çizilmesi yine hukuk eğitiminin niteliğini arttıracak bir yöntem olacaktır. Öğrencilerin mezun olduktan sonraki staj süreçlerinin de eğitimin kapsamına eklenmesi daha donanımlı ve bilgili hukukçular yetiştirilmesinde önem arz etmekle birlikte staj dönemlerinde de öğrencilere yönelik olan imkanlardan yararlanmalarına olanak sağlayacaktır. Bununla birlikte hukukun diğer sosyal bilim dallarıyla olan ilişkisinden yola çıkarak öğrencilere hukuk eğitiminin kapsamı içerisinde yeterli seviyede temel sosyal bilimler dersleri verilmesi gerekmektedir. Bir hukukçunun hukuk felsefesini ve hukuk sosyolojisini bilmesi hukukun özünü kavrayabilmesi için büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan hukuk eğitiminin kapsamını genişletmekle birlikte öğrencilerin sistematik ve etkili bir öğrenim aşamasından geçebilmeleri için hukuk eğitiminin süresini de bu doğrultuda gözden geçirmek gerekmektedir.

Bir öğrencinin hukuk nosyonuna sahip olabilmesi için muhakeme yapma becerisine sahip olabilmesi, neden sonuç ilişkisi kurabilmesi, hukuki uyuşmazlıklara karşı çözüm yolu bulabilmesi, hakkın özünü kavrayabilmesi, kendisini kanun koyucunun yerine koyabilmesi ve hakkaniyet ilkelerini gözeterek adaleti gelecekte temsil edebilecek yeterliliğe sahip olabilmesi gerekmektedir. Bu gibi yetkinliklere sahip veya olabilecek potansiyeli olan öğrenciler içinse üniversiteye giriş sınavındaki başarı sıralaması bizler için belirleyici olmaktadır.

Bu açıdan üniversite giriş sınavının belirleyiciliğiyle orantılı olarak hukuk fakültelerine girişteki başarı sıralamasını arttırmak gerekmektedir. Başarı sıralamasının artmasıyla temel bilimlerde başarılı olan öğrencilerin hukuka adaptasyonlarının daha etkili ve hızlı olması beklenirken aynı zamanda daha yetkin öğrenciler yetiştirilebilme olasılıkları artmış olacaktır.

Çağdaş bir Dünyada hukuk dinamizmine uyum sağlamak için her türlü gelişmelere açık olmak ve yeni adımlar atmak gerekmektedir. Bu noktada Türkiye Cumhuriyeti Kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün “hukuk, sırf akıl ve mantığa dayalı birtakım eski teorik kurallardan ibaret olmayıp zaman ve mekanın ihtiyacına göre değişir” sözü doğrultusunda hukukun inovatif düşüncelere açık olup sürdürülebilirliğe katkı sağlaması gerekmektedir. Hukuk bir devletin yapı taşıdır ve o devletin muasır bir medeniyet olabilmesi için yasama, yürütme ve yargı organlarında adaletin temsilcileri olacak olan hukukçuların yenilikçi, özgün ve bağımsız düşünebilen bireyler olmaları ve bu açıdan lisans dönemlerinde aldıkları hukuk eğitiminin pozitif yönde değiştirilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmalıdır. On İkinci Kalkınma Planı da bu yönde hukuk eğitimine yeni bir dinamizm ve soluk getirmeyi hedef tutmaktadır.

KAYNAKÇA

- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028). Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Planı_2024-2028_11122023.pdf> (Erişim Tarihi: 12.12.2024)
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963-1967, 1963, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Kalkinma_Planı_Birinci_Bes_Yillik_1963-1967.pdf> (Erişim Tarihi:12.12.2024)
- Demirağ, F., Çiftçi, H., (2010). Türkiye’de Hukuk Fakülteleri ve Hukuk Eğitimi. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (91), 257-290 <<https://acikerisim.selcuk.edu.tr/server/api/core/bitstreams/9954200f-eccb-412a-abfe-fb05406b43bb/content>> (Erişim Tarihi: 12.12.2024)
- Uyumaz, Alper, ve Kemal Erdoğan. “Karşılaştırmalı Hukukta Ve Türk Hukukunda Hukuk eğitimi Ve Hukuk kliniği”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 64, sy. 2 (Haziran 2015): 459-506. < <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/622524>> (Erişim Tarihi:12.12.2024)
- Kılıç, M. (2017). HUKUKİ REALİZM PERSPEKTİFİNDEN HUKUK ÖĞRETİMİNİN SORUNSALLAŞTIRILMASI. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* (31), 97-112. ><https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/981434><(Erişim Tarihi:12.12.2024)
- Akbulut, F., & Çölgeçen, B. (2023). Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Ulusal Kamu Politikalarına Dönüştürülmesi Çerçevesinde Bölgesel Kalkınma Planlarının Rolü. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 11(1), 200-220. < <https://doi.org/10.14782/marmarasbd.1162481>> (Erişim Tarihi:12.12.2024)
- APA Teksöz, G. (2016). Geçmişten ders almak: Sürdürülebilir kalkınma için eğitim. *Bogazici University Journal of Education*, 31(2), 73-97. **ARAŞTIRMALARI** < <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/324820>> **TÜSÜ** (Erişim Tarihi: 12.12.2024)